

**Հանքարդյունաբերությունը
կարող է լինել անվտանգ.**

Հարցազրույց ՀՊՄԿ Կայուն զարգացման գծով տնօրենի տեղակալ Տարոն Նավասարդյանի հետ

**Հույներն առաջին անգամ ոտք
դրեցին Կապան 1850 թվականին...**

Հունական համայնքի դերը՝ Կապանի հանքարդյունաբերության զարգացման գործում

**Կրթամշակութային ծրագրեր՝
ագդակիր համայնքներում.** Կապանում տեղի է ունեցել 4 հիմնա-
նորոգված գրադարանների
բացման արարողություններ

ԸՆԴԵՐՔԻՑ ԲԱՐՁՈՒՆՔՆԵՐ

№51
2025թ.

**Մեծ Հաղթանակը
հավերժող տունը.**
շնորհակալություն մեր պապերին՝
հաղթանակի համար

ԶՊՄԿ գլխավոր տնօրեն Ռոման Խուդոլիի շնորհավորական ուղերձը՝ Աշխատանքի օրվա կապակցությամբ

Աջանավորի
QR կոդը, դիտելի
շնորհավորական
ուղերձը

Սիրելի գործընկերներ, Զանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատի հարգելի՛ աշխատակիցներ, Քաջարանի, Կապանի և ամբողջ Սյունիքի մարզի բնակիչներ:

Սրտանց շնորհավորում եմ ձեզ Գարնան և Աշխատանքի տոնի՝ Մայիսի 1-ի կապակցությամբ: Ուզում եմ կրկնել հին, հայտնի, բայց գեղեցիկ և չհնացող կարգախոսը՝

«Խաղաղություն: Աշխատանք: Մայիս»:

Երեք բառ, որոնցից յուրաքանչյուրն այսօր ունի կարևոր իմաստ և մեծ արժեք: Ի՞նչն է ավելի կարևոր, քան խաղաղ երկինքը: Ի՞նչը կարող է լինել ավելի անհրաժեշտ, քան արդար ու ստեղծագործ աշխատանքը, որը փոխում է մեր կյանքը դեպի լավը: Եվ ի՞նչն է առավել գնահատելի, քան այն մարդը, ով գիտելիքով, նվիրվածությամբ ու պատասխանատվությամբ ներդրում է անում արտադրության Նորարարության մեջ և իր գործով աշխարհն ավելի լավ է դարձնում: Թերևս միայն մեկ բան՝ ընտանեկան արժեքները, որ փոխանցվում են սերնդե-

սերունդ և միավորում են մեզ:

Հարգելի՛ գործընկերներ, Զանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատի կոլեկտիվը մեր առանձնահատուկ հպարտությունն է:

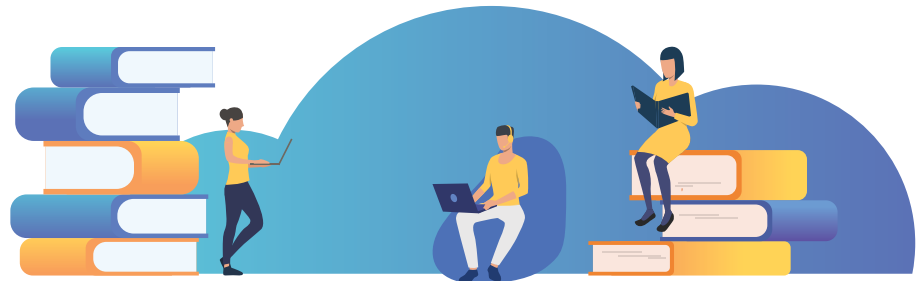
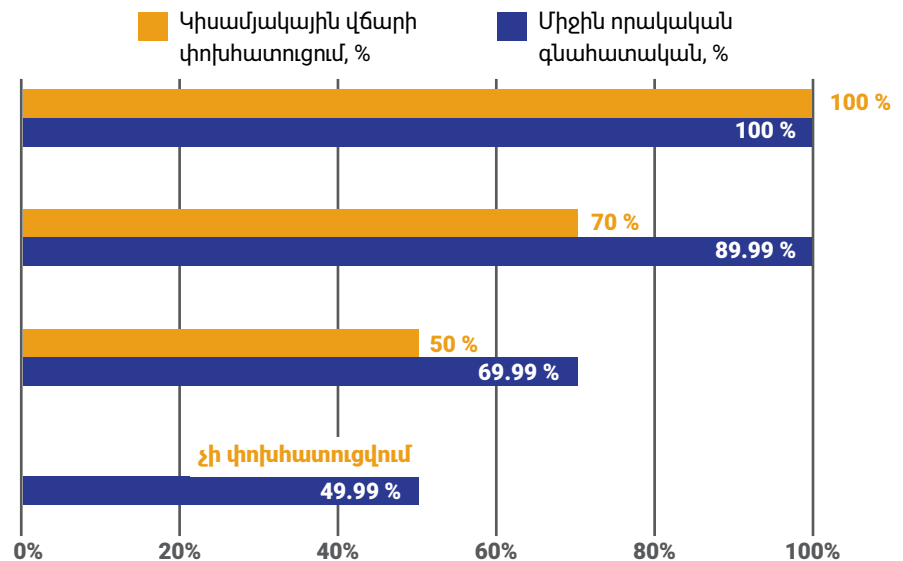
Կոմբինատում աշխատում է ավելի քան 4700 մասնագետ՝ ներկայացնելով շուրջ 400 մասնագիտություն՝ գիտնականներից և ինժեներներից մինչև մետալուրգներ, երկրաբաններ, մեխանիկներ և այլ ոլորտների ներկայացուցիչներ: Դա իսկապես եզակի համայնք է՝ կազմված պրոֆեսիոնալներից, ովքեր ոչ միայն կատարում են իրենց գործը, այլ կերտում են ապագան: Բոլորիս շնորհավորում եմ Աշխատանքի տոնի կապակցությամբ, բոլորիդ մաղթում եմ առողջություն, հաջողություններ բոլոր նախաձեռնություններում, մասնագիտական առաջընթաց, կայունություն ու վստահություն վաղվա օրվա հանդեպ: Թող յուրաքանչյուր հաջորդ օր լինի ավելի լավ: Այդ առաջընթացի մեջ մեծ է ձեր դերը՝ ձեր աշխատանքի, փորձի և տաղանդի շնորհիվ: Շնորհավոր գարնան, աշխատանքի և խաղաղության տոնը: Շնորհավոր ձեր տոնը, հարգելի՛ գործընկերներ:

ԶՊՄԿ բարեգործական հիմնադրամի կողմից աշխատակիցների և նրանց երեխաների ուսման վճարների փոխհատուցման կարգի մասին

Ինչպես հայտնի է, ԶՊՄԿ-ն սոցիալական բազմաշերտ ծրագրերի շարքում հատուկ տեղ է հատկացնում կրթական ծրագրերին: Ի թիվս այլ ներդրումների, ԶՊՄԿ բարեգործական հիմնադրամը խրախուսում է աշխատակիցների շարունակական կրթությունը և աջակցում է աշխատակիցների և նրանց երեխաների կրթության ֆինանսավորմանը:

Համաձայն որդեգրված սկզբունքի, որի առաջնահերթությունն ու նպատակն է՝ խթանել ուսման որակը, փոխհատուցումներն իրականացվում են ըստ ուսանողի առաջադիմության: Հստակության համար ներկայացնում ենք ուսման վճարների փոխհատուցման կարգը և սկզբունքը: Թե՛ աշխատակիցների, թե՛ նրանց զավակների դեպքում փոխհատուցման չափը կախված է ուսանողի առաջադիմությունից: Եթե առաջին կիսամյակում ՄՈԳ-ը կազմել է 50-69.99%, իսկ երկրորդ կիսամյակում ուսանողը առաջադիմության աճ չի գրանցել, ապա երկրորդ կիսամյակի համար ուսվճարը չի փոխհատուցվում: Առաջին կիսամյակում 70-89.99% առաջադիմություն ունեցող ուսանողը 2-րդ կիսամյակի ուսվճարի փոխհատուցում կստանա, եթե առնվազն պահպանել է նույն ՄՈԳ-ը: Այս դեպքերում, կփոխհատուցվի 2-րդ կիսամյակի վճարի 50%-ը: Աշխատակից ուսանողների ուսման վարձը փոխհատուցվում է միայն պրոֆիլային մասնա-

ՄՈԳ (ՄԻՋԻՆ ՈՐԱԿԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆ) – ՓՈԽՀԱՏՈՒՅՈՒՄ ՏՈՎՈՍԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ.

Համակարգի ներդրումը միայն մեկ նպատակ է հետապնդում՝ նպաստել ուսանողների առաջադիմության բարձրացմանը, խրախուսել անհրաժեշտ և կիրառական կրթությունը, բացառել ձևական դիպլոմի ձեռքբերման միտումը:

գիտությունների դեպքում:
Այն ուսանողները, ովքեր սովորում են.

- Հերացու անվան ԵՊԲՀ-ում, մինչև 70% ՄՈԳ-ի դեպքում փոխհատուցում չեն ստանում:
- Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի փոխհատուցվում է 49.99% -ից բարձր ՄՈԳ-ի դեպքում և կիսամյակի համար առավելագույնը 500.000 դրամի չափով:
- Հայաստանի եվրոպական և Երևանի գյուղատնտեսական համալսարաններ փոխհատուց-

վում է 49.99%-ից բարձր ՄՈԳ-ի դեպքում և կիսամյակի համար առավելագույնը վճարի 50%-ը: Մասնավոր այլ բուհերի, դպրոցների, ՆՈՒՀ -երի և այլ ուսումնական հաստատությունների ուսման վճարը չի փոխհատուցվում: Համակարգի ներդրումը միայն մեկ նպատակ է հետապնդում՝ նպաստել ուսանողների առաջադիմության բարձրացմանը, խրախուսել անհրաժեշտ և կիրառական կրթությունը, բացառել ձևական դիպլոմի ձեռքբերման միտումը:

ԶՊՄԿ-ն կարևորում է երիտասարդների մասնագիտական կողմնորոշմանն ուղղված հանդիպումները

Ապրիլի առաջին կիրակին աշխարհի մի շարք երկրներում նշվում է որպես երկրաբանի օր:

Զանգեգուրի պղնձամուլիբդենային կոմբինատն ամեն տարի տարաբնույթ միջոցառումներով փորձում է հետաքրքրությունը մեծացնել աշխարհում պահանջված մասնագիտության նկատմամբ. դասախոսություններ, հանդիպումներ, գործնական և դաշտային պարապմունքներ ուսանողների մասնակցությամբ, իսկ այս անգամ կոմբինատի փորձառու երկրաբանները հանդիպել էին Կապանի, Քաջարանի և գյուղական դպրոցների աշակերտների հետ: «Երկրաբանությունն երկիր մոլո-

րակի ուսումնասիրության համար օգտագործում է և մաթեմատիկա, և ֆիզիկա, և քիմիա: Հիմա արդեն հայտնի դարձած արհեստական

բանականությունը և սկսել է կիրառվել երկրաբանության մեջ, հանքավայրերի որոնման, հայտնաբերման գործում», – ընդգծել է ԶՊՄԿ տեխնիկական տնօրեն Արման Վարդանյանը: Այս բնույթի երկրորդ հանդիպումը կայացել է Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարանի ավագ դպրոցում: ԶՊՄԿ կայուն զարգացման գծով տնօրեն Արմեն Ստեփանյանը հանդիպման մասնակից աշակերտներին է ներկայացրել «Կայուն զարգացումը ժամանակակից բիզնեսում» թեմայով դասախոսություն՝ ներկայացնելով հանքարդյունաբերության դերը մարդկանց կյանքում և կենցաղում, ինչպես նաև դրա նշանակությունը՝ երկրի տնտեսության համար: **«Հանքարդյունաբերությունը ամենուր է: Ձեր հեռախոսները, ձեր համակարգիչները, անգամ այս բարձրախոսը հանքարդյունաբերական արտադրանքի արդյունք են: Այն ամենը, ինչ մենք օգտագործում ենք, աճում է հողից կամ դուրս է բերվում ընդերքից: Մեր կյանքը հնարավոր չէ պատկերացնել առանց հանքարդյունաբերության», –**

նշել է Արմեն Ստեփանյանը: ԶՊՄԿ-ն կարևորում է երիտասարդների մասնագիտական կողմնորոշմանն ուղղված հանդիպումները, որոնք նաև նպաստում են նոր սերնդի շրջանում հանքարդյունաբերության դերի ընկալմանը, տեղեկացվածության բարձրացմանը, ոլորտի շուրջ առկա միջերի չեզոքացմանը:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՕՐ

Հանքարդյունաբերությունը կարող է լինել անվտանգ

Հարցազրույց ԶՊՄԿ Կայուն զարգացման գծով
տնօրենի տեղակալ Տարոն Նավասարդյանի հետ

Տարոն Նավասարդյան, հանքարդյունաբերությունն ընդհանրապես և հատկապես՝ աշխատանքի բարդության առումով, ամենառիսկային արդյունաբերական ոլորտն է համարվում: Կարծում եմ՝ աշխատանքի անվտանգության կազմակերպումը, թերևս, ձեզ համար ամենակարևոր առաջնահերթություններից մեկն է:

– Այո, հանքարդյունաբերությունն իր բնույթով ծանր և ռիսկերով հագեցած արդյունաբերական ոլորտ է: Այստեղ աշխատանքը «խաղ ու պար» չէ, և աշխատանքի անվտանգության կանոնների խստագույն պահպանումը կենսական նշանակություն ունի: Դարեր շարունակ այն համարվել է դժվար աշխատանքներից մեկը՝ իր մեջ պարունակելով ֆիզիկական, տեխնիկական ու առողջական բազում սպառնալիքներ: Սակայն վերջին երեք տասնամյակների ընթացքում հսկայական առաջընթաց է գրանցվել: Շատ երկրներում այս ոլորտը կոտրել է եղած կարծրատիպերը՝ շնորհիվ տեխնոլոգիական նորարարությունների, անվտանգության կառավարման արդյունավետ համակարգերի ներդրման և աշխատակիցների կրթման ու շարունակական զարգացման: Հայաստանն այս առումով ևս դրական տեղաշարժ ունի: Մեր փորձը ցույց է տալիս, որ հանքարդյունաբերության ոլորտում տեղի ունեցող վթարների և դժբախտ պատահարների գերա-

կշիռ մասը կարելի էր կանխել, եթե անվտանգության կանոնները լիարժեքորեն պահպանվեին: Այս դեպքերը հիմնականում հետևանք են ոչ միայն կանոնների խախտման կամ վերահսկողության բացակայության, այլև՝ երբեմն նաև անձնական անփութության:

– **Գիտե՞նք, որ աշխատանքի անվտանգության առումով մեր հանրությունը որոշակի անփութություն միշտ էլ դրսևորում է: Ասենք, երևի չենք կարող համեմատել եվրոպական որևէ երկրի բանվորին ու վարպետին, որոնք առանց ապահովելու իրենց անվտանգությունը ոչինչ չեն անի, հայ բանվորի հետ, որին դժվար է համոզել, որ ձեռնոց կամ սաղավարտ կրի ամենավտանգավոր վայրում՝ հենց իր օգուտի համար:**

– Դիշտ եք նկատում: Այո, մեզանում առկա է որոշակի մշակութային և սո-

վորության խնդիր, որը վերաբերում է նաև աշխատանքի անվտանգության նկատմամբ վերաբերմունքին: Սա այն խնդիրներից է, որն առավել տեսանելի է հատկապես մեր ոլորտում՝ հանքարդյունաբերության մեջ, որտեղ վտանգները շատ ավելի բարձր են: Այս համատեքստում՝ մեր աշխատանքը որպես անվտանգության պատասխանատուներ, շատ ավելի բարդ է, քան, ասենք, եվրոպական արդյունաբերական ընկերություններում: Ինչ խոսք, աշխատողի և գործատուի միջև անվտանգության ապահովման պատասխանատվությունը բաշխված է, սակայն իրականում հիմնական պատասխանատվությունը մնում է գործատուի վրա: Գործատուն պարտավոր է ոչ միայն ապահովել անվտանգ աշխատանքային պայմաններ, այլև մշտապես վերահսկել դրանց պահպանումը: Աշխատողը կարող է երբեմն չմտածել իր կամ գործընկերների առողջության մասին՝ հույսը դնելով փորձի կամ ճակատագրի վրա, բայց գործատուն նման բան իրեն թույլ տալ չի կարող: Նա պարտավոր է կանխարգելել նույնիսկ ամենափոքր ռիսկը, պահանջել կանոնների պահպանում բոլորից՝ առանց բացառության: Եվ հենց այստեղ է, որ սկսվում է ամենաբարդը՝ մշտական հետևողակա-

» **Կանոնների խախտման դեպքերի նվազեցումը հնարավոր է միայն այն դեպքում, երբ յուրաքանչյուր աշխատակից գիտակցում է իր պատասխանատվությունը և ունի անհրաժեշտ գիտելիք՝ սեփական ու գործընկերների անվտանգությունն ապահովելու համար:**

նություն, վերահսկողություն և երբեմն նաև խիստ միջոցների կիրառություն:

– **Ինչպիսի՞ կանոնակարգեր են գործում ԶՊՄԿ-ում:**

– Մենք աշխատում ենք շատ խիստ կանոնակարգերով: Աշխատանքային յուրաքանչյուր պատահար, լինի այն թեթև վնասվածք, թե լուրջ միջադեպ, ենթարկվում է պարտադիր քննության և վերլուծության: Սա արվում է ոչ միայն պատասխանատուների որոշում կայացնելու համար, այլ՝ իրական ռիսկերն ընկալելու և համակարգը շարունակաբար բարելավելու նպատակով: Տեղի ունեցած որևէ պատահար, փոքր, թե՛ խոշոր, երբևէ չի անտեսվում: Իսկ այն աշխատողները, ովքեր խախտում են անվտանգության կանոնները՝ ստանում են պատշաճ արձագանք, սկսած նախազգուշացումից մինչև աշխատանքից ազատում: Սա խստապահանջ համակարգ է, որովհետև մի փոքր անուշադրությունն էլ կարող է շատ ծանր հետևանքներ ունենալ: Մենք այսօր ավելի, քան երբևէ գիտակցում ենք, որ անվտանգության մշակույթը պետք է ձևավորվի ոչ միայն վերևից ներքև՝ որպես քաղաքականություն, այլ նաև ներքևից վեր՝ որպես աշխատողի ներքին համոզմունք:

– **Վերջին անգամ ճի՞ր է պատահել**

դժբախտ դեպք՝ աշխատանքի անվտանգության կանոնների խախտման պատճառով:

– Ես կանդիդատնամ ոչ թե վերջին դեպքին, այլ վերջին մահվան ելքով պատահարին, որպեսզի ավելի պատկերավոր լինի անվտանգության կանոնների պահպանման կարևորությունը: Աշխատանքի ընթացքում կողաշրջված բեռնափոխադրիչի վարորդը կարող էր անգամ առանց վնասվածքի փրկվել, եթե այդ պահին ամրակապված լիներ, ինչը պարտավոր էր անել: Այդ դժբախտ դեպքի քննության ընթացքում պարզ դարձավ, որ իրականում պատահարի տեղի ունենալու հիմքում ընկած են եղել մի քանի սխալ վարքագծեր, սակայն հստակ է, որ ամրակապված լինելու պարագայում դեպքերի հաջորդականությունն այլ ընթացք կունենար, և, որ ամենակարևորն է՝ մեր աշխատակիցը աշխատանքից կվերադառնար իր ընտանիք:

– **Նույնը կարելի է ասել կենցաղում, չէ՞ որ կարող ենք տեսնել ամենուր, թե ինչպես մարդիկ, իրենց տանը՝ էլեկտրաէներգիայի, գազի հետ գործ ունենալիս, չեն պահպանում անվտանգության տարրական կանոնները, և դա դառնում է դժբախտ դեպքերի պատճառ՝ հոսանքահարում, գազի արտահոսք և պայթյուն, բարձրությունից անկում և այլն:**

– Ամբողջապես համաձայն եմ: Եթե մեկ օր կանգնեք հիվանդանոցի վնասվածքաբանության բաժանմունքի մուտքի մոտ, ուղղակի կգարմանա՝ որքան շատ մարդ է ամեն օր տարբեր տեսակի, երբեմն՝ բավականին ծանր վնասվածքներով բերվում հիվանդանոց: Եվ նրանք, ովքեր, բարեբախտաբար, փրկվում են, շատ հաճախ բախվում են երկարատև և նույնիսկ՝ կյանքի որակը փոխող առողջական հետևանքների: Եվ, երբ փորձում ես պարզել այդ դեպքերի պատճառները, գրեթե միշտ գալիս ես նույն եզրակացության. դժբախտ պատահարից կարելի էր խուսափել, եթե տվյալ անձը մի փոքր ավելի զգոն, պատասխանատու ու տեղեկացված լիներ:

Ցավոք, անվտանգության կանոնների հանդեպ թերահավատ կամ անտարբեր վերաբերմունքը դեռևս տարածված է: Մենք հաճախ մոռանում ենք, որ մեկ անզգույշ քայլը կարող է լուրջ վտանգ ստեղծել թե՛ մեր, թե՛ մեր հարազատների կյանքի համար: Այն, ինչ անվանում ենք «անփութ պահվածք», կարող է շատ հեշտ վերածվել ողբերգության՝ և՛ կենցաղում, և՛ աշխատավայրում:

Ահա, թե՛ ինչու ԶՊՄԿ-ն (Ձանգեգուրի պղնձամուխիթեղեային կոմբինատը) մեծ ուշադրություն է դարձնում իր աշխատակիցների՝ անվտանգության վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացմանը: Մենք ոչ միայն սովորեցնում ենք կանոնները, այլ նաև ձգտում ենք, որպեսզի անվտանգության գիտակցված պահվածքը դառնա մեր աշխատակիցների կյանքի մշտական ուղեկիցը: Սա կյանքի որակի մշակության փոփոխություն է, և մենք պետք է դա սկսենք հենց այսօր: Անվտանգությունը պետք է ընդունվի ոչ թե որպես պարտադիր կանոնների մի հավաքածու, այլ որպես արժեք, ապրելակերպ և հոգատարություն՝ սեփական և ուրիշների կյանքի նկատմամբ:

– **Ընդհանրապես, ռի դեպքում է հնարավոր բացառել կամ ամենացածր մակարդակի հասցնել անվտանգության կանոնների խախտման պատճառով դժբախտ դեպքերի քանակը:**

– Աշխատանքային անվտանգության և առողջապահության պահպանումը հանքարդյունաբերության ոլորտում հնարավոր է միայն այն դեպքում, երբ համակարգված և կանխատեսելի մոտեցում է կիրառվում: ԶՊՄԿ-ում մենք առաջնորդվում ենք միջազգային չափանիշներով և ներպետական կարգավորումներով, որոնք նախատեսում են ռիսկերի համապարփակ գնահատում և շարունակական վերահսկողություն: Հիմնականում մեր համակարգը հիմնված է հետևյալ սկզբունքների վրա՝ կանխարգելում, վերահսկում և զարգացում:

Մենք հատուկ ուշադրություն ենք դարձնում վտանգների վաղ հայտնաբերմանը՝ կիրառելով ռիսկերի գնահատման մեթոդներ, իրականացնելով պարբերական ուսումնասիրություններ և անընդհատ բարձրացնելով աշխատակիցների իրազեկվածությունը: Կանոնների խախտման դեպքերի նվազեցումը հնարավոր է միայն այն դեպքում, երբ յուրաքանչյուր աշխատակից գիտակցում է իր պատասխանատվությունը և ունի անհրաժեշտ գիտելիք՝ սեփական ու գործընկերների անվտանգությունն ապահովելու համար:

Այս ամենի շնորհիվ է, որ մենք կարող ենք ստեղծել անվտանգ աշխատանքային միջավայր, որտեղ դժբախտ պատահարների թիվը հասցվում է նվազագույնի, իսկ երբեմն նաև ամբողջությամբ բացառվում է: Մարդկային կյանքը ամենաբարձր արժեքն է, և դրա պահպանությունը մեր ամենօրյա աշխատանքի առանցքն է:

Ընկերությունում արձակուրդների տրամադրման ընթացակարգի մասին

Աշխատակցի վճարովի արձակուրդը՝ համաձայնեցված և համապատասխանեցված գործընթաց է գործատուի և աշխատակցի միջև՝ ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի համաձայն:

Գոյություն ունեցող ամենամյա վճարովի արձակուրդի տեսակները.

- **Ամենամյա նվազագույն արձակուրդ** - 20 աշխատանքային օր/5 օրյա գրաֆիկի դեպքում/, 24 աշխատանքային օր / 6-օրյա գրաֆիկի դեպքում/
- **Ամենամյա լրացուցիչ արձակուրդի իրավունք** ունեցող առանձին կատեգորիայի աշխատողների ցանկը, այդ արձակուրդի նվազագույն տևողությունը և տրամադրման կարգը սահմանվել է Կառավարության 2005 թվականի N 1384-Ն որոշմամբ:

- **Ամենամյա երկարացված արձակուրդի իրավունք** ունեցող առանձին կատեգորիայի աշխատողների ցանկը սահմանվել է Կառավարության 2005 թվականի N 1599-Ն որոշմամբ:

Արտադրական գործընթացները հստակ կազմակերպելու անհրաժեշտությունից ելնելով, ԶՊՄԿ-ում ամենամյա արձակուրդների գրաֆիկը պլանավորվում է վաղաժամ: Ըստ համապատասխան ջրջաբերականի՝ աշխատակիցը վճարովի արձակուրդ գնալու օրվանից առնվազն երեք օր առաջ պետք է ստանա ըստ հաշվարկի նախատեսված գումարը՝ արձակուրդայինը: Ամենամյա արձակուրդի համար անհրաժեշտ միջին աշխատավարձի վճարման ժամկետները պահպանելու նպատակով, աշխատակիցը ամենամյա արձակուրդ տրամադրելու

դիմումը պետք է ներկայացնի 8-10 օր առաջ:

Ըստ Աշխատանքային օրենսգրքի՝ ամենամյա արձակուրդը կարելի է տրամադրել մասերով: Մասերից մեկը պետք է լինի՝ ոչ պակաս, քան 10 աշխատանքային օր/5 օրյա գրաֆիկի դեպքում, իսկ 6-օրյա գրաֆիկի դեպքում՝ 12 աշխատանքային օր/, իսկ մնացած մասը՝ ըստ աշխատակցի հայեցողության:

Չվճարվող արձակուրդների տրամադրվում է մեկ աշխատանքային տարվա ընթացքում ոչ ավելի, քան 60 օր տևողությամբ: Չվճարվող արձակուրդ տրամադրելու մասին համապատասխան դիմումն անհրաժեշտ է ներկայացնել չվճարվող արձակուրդ մեկնելու օրվանից երեք օր առաջ:

Գործատուն չի կարող չտրամադրել չվճարվող արձակուրդ: Եթե աշխատակիցն անգամ դիմել է տվյալ օրը առավոտյան, ունի առավել, քան հարգելի պատճառ, արդեն արձակուրդի մեջ կարող է համարվել տվյալ օրը երեկոյան կամ հաջորդ օրը՝ առավոտյան:

Հայրության արձակուրդ

Երեխայի ծնվելու օրվանից հետո՝ 30 օրվա ընթացքում, նորածնի հոր ցանկությամբ տրամադրվում է հինգ աշխատանքային օր տևողությամբ վճարովի արձակուրդ, որի յուրաքանչյուր օրվա համար գործատուն վճարում է աշխատողի միջին օրական աշխատավարձի չափով:

«ԶՊՄԿ» ՓԲԸ / ՄՈԿ ԲԱԺԻՆ

Գոյություն ունեցող ամենամյա վճարովի արձակուրդի տեսակները.

- **Ամենամյա նվազագույն արձակուրդ** - 20 աշխատանքային օր/5 օրյա գրաֆիկի դեպքում/, 24 աշխատանքային օր / 6-օրյա գրաֆիկի դեպքում/
- **Ամենամյա լրացուցիչ արձակուրդի իրավունք** ունեցող առանձին կատեգորիայի աշխատողների ցանկը, այդ արձակուրդի նվազագույն տևողությունը և տրամադրման կարգը սահմանվել է Կառավարության 2005 թվականի N 1384-Ն որոշմամբ:
- **Ամենամյա երկարացված արձակուրդի իրավունք** ունեցող առանձին կատեգորիայի աշխատողների ցանկը սահմանվել է Կառավարության 2005 թվականի N 1599-Ն որոշմամբ:

Ակտիվացել են տարածաշրջանի դպրոցականների կրթական-ճանաչողական այցերը կոմբինատ

Վերջերս կոմբինատի հյուրերն էին Արծվանիկի և Լեռնաձորի դպրոցականները և ուսուցիչները:

Մանավորված շրջայցի ընթացքում հյուրերը ծանոթացան արտադրական գործընթացին: Ծովի մակարդակից 2200 մ բարձրության վրա գտնվող դիտակետը կոմբինատ այցելած հյուրերին մշտապես տպավորում է: Արծվանիկցի դպրոցականները քիմիայի դասի շրջանակներում սեփական ուսումնասիրություններն են կատարել. հողի փորձամուշներ են վերցրել պոչամբարի և Կապանի տարբեր հատվածներից ու որոշել մետաղների պարունակությունը:

Մանավորի QR կոդը, դիտիր **ԶՊՄԿ ճանաչողական այցի մասին տեսանյութը**

ԶՊՄԿ այցելության հաջորդ օրը, Ընկերության բնապահպանության բաժնի աշխատակիցների օգնությամբ Արծվանիկում աշակերտներն իրականացրել են ծառատունկ: Լեռնաձորի դպրոցականների մեծ ցանկությունը՝ լինել ԶՊՄԿ-ում, ևս իրականություն է դարձել: Եվ ինչպես շատերին, նրանց ևս զարմացրել է

անվտանգության կանոնների խիստ պահպանումը կոմբինատի տարածքում: Արտադրական շրջայով, հսկա տեխնիկայով տպավորված, գինված գործնական գիտելիքներով՝ լեռնաձորի դպրոցականները հեռացան կոմբինատից՝ ակնկալելով հետագայում լինել նաև ընկերության քիմիական լաբորատորիայում:

«Անցնում ենք Հայաստանի աշխարհագրություն: Մտածեցինք ճանաչողական այց կազմակերպել, որ ավելի գործնական և տպավորիչ լինի իրենց համար: Հուսով եմ՝ այս այցը կօգնի իրենց հետագայում մասնագիտական կողմնորոշման հարցում», - նշել է Լեռնաձորի հիմնական դպրոցի ուսուցչուհի Արմինե Արզումանյանը: Ընկերությունը կարևորում է կրթական-ճանաչողական այցերը՝ ծանոթացնելու հանրությանը երկրի տնտեսության հենասյուն հանդիսացող ոլորտին, ներկայացնելու խնդիրները և ձեռքբերումները, ինչպես նաև օգնում ապագա դիմորդներին՝ մասնագիտական կողմնորոշման հարցում:

Աջանավորի QR
կոդը, դիտելով բացման
արարողության
մասին տեսանկյունը

Այս տարվա մարտ-
ապրիլ ամիսներին
Կապանում տեղի է
ունեցել 4 հիմնանորոգված
գրադարանների բացման
արարողություններ:

Կրթամշակութային ծրագրեր՝ ազդակիր համայնքներում

Ուս գրաքննադատ Բելինսկին
ասել է, որ ցանկացած բնա-
կավայրի համար ամենամեծ
գանձը գրադարանն է, և այս միտքը
չի կորցնում իր արժեքն անգամ այս
դարում, երբ կան էլեկտրոնային գրքեր,
երբ համացանցը, թվում է՝ կարող
է փոխարինել ցանկացած գրքի և
գրականության:

Սակայն ժամանակը ցույց տվեց, որ
գրքին ոչինչ իրականում փոխարինել
չի կարող: Ընթերցանությունը՝ ֆի-
զիկապես տպագրված, թղթային
գրքով, շարունակում է մնալ հիմնավոր
գիտելիքի ամենալավ աղբյուրը և
մարդու համար՝ ամենաորակյալ ժա-
մանցը: Թևակոր միտքը, թե ընթեր-
ցանությունը մտքի համար նույնն է, ինչ
ֆիզիկական վարժությունը՝ մարմնի,
նույնպես շարունակում է չկորցնել իր
իմաստը:

Կապանի Դավիթ-Բեկ թաղամասի վե-
րականոցված գրադարանին արդեն
անդարդարժեք ենք, իսկ հիմա դրան
ավելանում են Շինարարների, ինչպես
նաև Բաղաբերդի երկու թաղամասերի
գրադարանները, որոնք այսուհետ

**Գրքերը մտքերի նավեր են՝
ժամանակի ալիքներով թափառող
և իրենց թանկարժեք բեռը սերնդից
սերունդ զգուշորեն տեղափոխող:
ՖՐԵՆՍԻՍ ԲԵԿՈՆ**

բոլորովին այլ տեսքով են դիմավորելու
իրենց ընթերցողներին:

Գրադարանների բացման միջոցա-
ռումներին ներկա էին Կապանի հա-
մայնքի ղեկավար Գևորգ Փարսյանը
և ԶՊՄԿ կայուն զարգացման գծով

տնօրեն ու կոմբինատի բարեգործա-
կան հիմնադրամի տնօրեն Արմեն
Ստեփանյանը:

Վերանորոգված գրադարաններում
լուսավոր և ընդարձակ ընթերցասրահ-
ներից բացի, առկա են անհրաժեշտ
բոլոր պայմանները՝ մշակութային և
կրթական զանազան միջոցառումներ
կազմակերպելու համար: Երեխաներն
այնտեղ կարող են անցկացնել նաև
իրենց արտադպրոցական պարապ-
մունքները:

ԶՊՄԿ-ն ազդակիր համայնքներում
սոցիալական բազմաշերտ ծրագրերի
շարքում մեծ կարևորություն է տալիս
կրթական-մշակութային ծրագրերին:
Նորագույն չափանիշներին համա-
պատասխանող ակումբ-գրադարան-
ների նորոգման աշխատանքներն
իրականացվել են սուբվենցիոն ծրա-
գրով՝ համայնք-կառավարություն հա-
մաֆինանսավորմամբ, իսկ գույքի և
տեխնիկայի ձեռքբերման հարցում
համայնքին աջակցել է Զանգեզուրի
պղնձամոլիբդենային կոմբինատի
բարեգործական հիմնադրամը:

Առաջիկա երեք տարում Սյունիքից ունենալու ենք ազգային հավաքականի ֆուտբոլիստներ

Ընթերցողի ուշադրությանն ենք ներկայացնում հատվածներ՝ «Սյունիք» ՖԱ գլխավոր մարզիչ Արամ Ոսկանյանի հետ հարցազրույցից:

2 022 թվականին 7-ամյա գործունեությունից հետո, «Գանձասար-Կապան» ֆուտբոլային ակումբը վերանվանվեց «Սյունիք»: Ակումբի սեփականատեր և հովանավոր՝ «ԶՊՄԿ» ՓԲ ընկերությունը ակումբի առջև խնդիր դրեց՝ ընդլայնել ֆուտբոլի աշխարհագրությունը Սյունիքում, որի շրջանակում, ենթակառուցվածքների զարգացման նպատակով 2022 թվականից մինչ այժմ Ընկերությունը ներդրել է շուրջ 1 մլրդ 298 միլիոն դրամ:

– Պարոն Ոսկանյան, այսօր զրուցելու ենք «Սյունիք» ֆուտբոլային ակումբի, Ձեր մարզչական գործունեության և առհասարակ, ֆուտբոլի փոփոխության մասին: Փորձենք մտքով տեղափոխվել դեպի անցյալ, հետաքրքիր է՝ որպես ֆուտբոլիստ, ինչպես եք սկսել ձեր առաջին քայլերը:

– Հետաքրքիր հարց է: Ասեմ, որ ծնվել եմ Սևանի շրջանի Գեղամավանք գյուղում, գյուղական բնակավայրին բնորոշ մանկություն եմ ունեցել: Առաջին գնդակս հայրս նվիրեց, շախմատաձև կոչվող գնդակներից էր: Հայրս երագում էր, որ ես ֆուտբոլիստ դառնամ, և առաջին քայլերս արել եմ այդ գնդակի հետ... Տարված էի սպորտաձևով, տարիներ անց՝ «Կաշվե

Գնդակ» մրցաշարում «Ախթամար»-ի կազմում Սովետական Միության չեմպիոն դարձանք: Ինչ խոսք, ոգևորությունս մեծ էր... Տեղափոխվեցի Երևան, սկսեցի պրոֆեսիոնալ ֆուտբոլով զբաղվել, հարձակվող էի:

– Իսկ ինչպիսին էր խաղացողի՝ մարզիչ ձեր անցումը, ինչպե՞ս այն ձեզ տրվեց:

– «Միկայում» էի խաղում, լրացել էր 36-ամյակս, բնականաբար, արդեն խաղացողի կարիերան թողնելու ժամանակն էր: Սակայն դրանից 6 ամիս առաջ վնասվածք ստացա, վերականգնվեցի և շարունակեցի խաղալ:

«Միկայի» սեփականատեր Միխայիլ Բաղդասարովը եկավ և միանգամից հայտարարեց՝ «Դու մարզիչ ես...»:

Եկել էի մարզադաշտ որպես ֆուտբոլիստ, գնացի՝ որպես մարզիչ: Հէի սպասում նման փոփոխության, սակայն երևի թե իմ խաղալու վերջին տարիներին նկատելի էին մարզչական ունակություններս... Եվ այդ անցումային պահը շատ սահուն եղավ:

– Ձեր գլխավոր արժեքների ու մոտեցումների մասին՝ որպես խաղացող և որպես մարզիչ:

– Առաջնային է նվիրվածությունը: Ֆուտբոլը եսասեր է, այն շատ բան կարող է խլել քեզից... Անձնագրիության պատրաստ սպորտսմենը գիտի՝ որն է իր նպատակը, այո, հաջողությունը շատ թանկ գին ունի, սակայն նույն թանկությամբ էլ՝ փոխհատուցում է լինելու: Գլխավորը՝ նվիրումն է ու ֆուտբոլին չխաբելը: Ես անընդհատ զգուշացնում եմ այս մասին ֆուտբոլիստներին:

– Երբ ստանձնեցիք «Սյունիք» ՖԱ գլխավոր մարզչի պաշտոնը՝ թիմի համար դժվարին ժամանակներում, խոստացաք, որ մեկ տարի անց կլինենք

Երբ եղավ առաջարկ Սյունիքում աշխատելու՝ տեսնելով մարդկանց ձգտումներն ու հնարավորությունները, մարզի ստրատեգիական նշանակությունն ու այստեղ սպորտաձևի զարգացման կարևորությունը գիտակցելով՝ համաձայնեցի:

խմբի երրորդ հորիզոնականում: Գերազանցելով ձեր խոստումը՝ դարձաք երկրորդը: Ինչ կասեք այս փուլի մասին:

– Սպորտում, առհասարակ, հեշտությամբ ոչինչ չի տրվում, իսկ մարզչի գործը՝ ամենապատասխանատուներից է: Մինչև իմ որպես գլխավոր մարզիչ աշխատանքի անցնելը, ակումբն արդեն դժվարություններ հաղթահարել էր, և ես ամենադժվար պահին չեմ հայտնվել, հաստատ: Հստակ տեսանելի էին՝ արդյունքի ձգտող, նպատակասլաց մարդկանց քայլերը:

– **Դուք ղեկավարել եք երևանյան ակումբներ, «Սյունիքը» գլխավորում եք շուրջ 2 տարի, այն Հայաստանում ձեր առաջին մարզային ակումբն է: Որոնք են մայրաքաղաքային և մարզային ակումբների տարբերությունները:**

– Հայաստանի մարզերում ֆուտբոլը զարգացնելու ցանկություն միշտ եմ ունեցել, մասնավորապես այդ գաղափարը հաճախ հասունանում էր՝ Ղազախստանում աշխատելու իմ տարիներին: Եվ ինչպես ասում են՝ միտքը, խոսքը ուժ ունեն...

Երբ եղավ առաջարկ Սյունիքում աշխատելու՝ տեսնելով մարդկանց ձգտումներն ու հնարավորությունները, մարզի ստրատեգիական նշանակությունն ու այստեղ սպորտաձևի

զարգացման կարևորությունը գիտակցելով՝ համաձայնեցի: Իսկ որպես մարզային և երևանյան ակումբների տարբերություն, կարող եմ նշել հեռավորությունը մայրաքաղաքից, խաղերին մասնակցելու համար տարածության և ժամանակի հաղթահարումը, որի հետ կապված ծախսերը հոգում է ակումբի հովանավոր ԶՊՄԿ-ն:

– **Ինչպիսին է Ձեր համագործակցությունը ակումբի սեփականատեր և հովանավոր Զանգեզուրի պղնձամուլիդեղենային կոմբինատի հետ: Կոնկրետ այս պահին ինչ խնդիր է դրված ակումբի և ձեր առջև:**

– Իմ մարզչական գործունեության ծրագիրը 3 տարվա ժամանակահատված ունի: Առաջին տարին կարող էինք մասնակցել արդեն Պրեմիեր Լիգային, սակայն ղեկավարության կողմից մեր առջև խնդիր դրվեց՝ լինել 1-ին տեղում: Մենք տեսականորեն արդեն ձեռք ենք բերել Պրեմիեր Լիգայի ուղեգիր, սակայն նպատակ ունենք՝ չեմպիոնական տիտղոսով մտնել և խաղալ:

– **Իսկ թիմը պատրաստ է խաղալ Պրեմիեր Լիգայում՝ թե հոգեբանորեն, թե մարզական վիճակով:**

– Այս տարի 4 ստուգողական խաղ ենք ունեցել Պրեմիեր Լիգայի թիմերի հետ և գրանցել ենք 2 հաղթանակ: Առավել լավ արդյունքների համար՝

բնականաբար, անընդհատ կատարելագործվել է պետք: Դա անդադար աշխատանք է եկթադրում:

– **Այժմ մանկապատանեկան թիմերի հետ մարզումներն իրականացվում են Սյունիքի խոշոր բնակավայրերում, վիճակագրությունն էլ ցույց է տալիս՝ ֆուտբոլով հետաքրքրված երեխաների թիվն ավելանում է: Արդյոք ինտենսիվ աշխատանքները կտան արդյունքներ, և կարող ենք հուսալ, որ տարիներ հետո «Սյունիք» ՖԱ-ը կունենա որակյալ խաղացողներ՝ հենց մարզից: Ի՞նչ ներդրումներ են արվել ենթակառուցվածքների զարգացման համար:**

– Միայն Կապանի մանկապատանեկան թիմում մարզվում է 600 երեխա, ինչպես գիտեք մարզի խոշոր բնակավայրերում ևս մարզումներ են իրականացվում: Բնականաբար, բոլորը ֆուտբոլիստ չեն դառնա, սակայն սպորտային կարգ ու կանոնը, նպատակասլացությունը, առողջ ապրելակերպի նախընտրումը կտան դրական արդյունքներ: Եվ այս առումով ակումբը մեծ խթանիչ ուժ է՝ առողջ սերունդ դաստիարակելու գործում: Ավելացնեմ առաջիկա 3 տարում Սյունիքից ազգային հավաքականի ֆուտբոլիստներ ենք ունենալու:

Լիլիթ Իսրայելյան, Մայիս, 2025թ.

Մեծ Հաղթանակը հավերժող տունը. շնորհակալություն մեր պապերին՝ հաղթանակի համար

Այս տարի լրացավ Հայրենական մեծ պատերազմի Մեծ հաղթանակի 80-ամյակը: Հաղթանակ, որ տրվեց ԽՍՀՄ ժողովրդին պայքարի ու հերոսության 4 երկար ու ճիգ տարիների հաղթահարմամբ:

1 941 թվականի հունիսից մինչև 1945 թվականի մայիսը ռազմաճակատ է զորակոչվել գրեթե 500.000 հայ, որոնցից 300.000-ը Հայաստանից, իսկ 200.000-ը՝ ԽՍՀՄ այլ երկրներից:

Հայ ժողովուրդն այդ պատերազմում տվել է՝ 106 հորհրդային միության հերոս, որոնցից՝ 64 գեներալ, 1 ծովակալ, 4 մարշալ:

Անմասն չի մնացել Սյունիքը, այդ թվում՝ Քաջարանը:

Մեծ Հաղթանակի մասին խոսելիս՝ անցյալ տարիներին հստակ գիտեինք՝ այցելելու ենք Քաջարանի վերտան Արշալույս տաժարանը...

Նրա հիշողությունները բազմիցս ենք լսել, զարմացել ու հիացել պայքարող ու անվախ կնոջ կերպարով:

Քաջարանում պատմամշակութային կոթողները շատ չեն... դրանցից մեկը՝ Հայրենական մեծ պատերազմում զոհված ողջեցիների հիշատակը հավերժող հուշարձանն է: Քաջարան քաղաքի Աջափնյակ թաղամասում գտնվող, առաջին հայացքից համեստ այս կառույցն այցելուին հնարավոր է շատ բան չասի: Սակայն ժամանակին այն կառուցելու համար մարդիկ ջանք են գործադրել՝ նպատակ ունենալով հավերժ պահել պատերազմում անմահացած իրենց համագյուղացիների հիշատակը...

Հայրենական մեծ պատերազմի նախօրեին Աջափնյակ թաղամասը՝ նախկին Ողջի գյուղը, ուներ 80 ընտանիք:

Ողջեցիները Հայրենական մեծ պատերազմ են ճանապարհել հայրենիքի

տանայակ պաշտպանների, որոնց պատվին կառուցված հուշարձանն իր հետաքրքիր պատմությունն ունի...

ճարտարապետներն ու նախագծողներն իրականում հրաշալի լուծում են գտել. լեռնային ռելիեֆն ու կոթողը միաձուլվել են, համահունչ երանգ ստացել:

Այգու միջով դեպի վերև տանող աստիճաններով բարձրանալիս, ականայից աչքի է ընկնում վեր խոյացող սյունը՝ վերևում ճախրանքին պատրաստ արծիվը, որպես ուժի և զորության խորհրդանիշ...

Այգին շարունակվում է նաև կոթողի հետևամասով, որտեղ զարևանը հանելիորեն տարածվում է եղևանու բույրը, իսկ այստեղից էլ՝ բարձունքից, բացվում է հիանալի տեսարան դեպի քաղաք:

Վերամասում հերոսացած ողջեցիների անուններն են, անմար կրակը, իսկ ներքևում թանգարանն է՝ հերոսների լուսանկարներով, որտեղ նաև տեղ են գտել 1941 թվականին մեր լեռներում կործանված սովետական ռազմական ինքնաթիռի անձնակազմի օդաչուներ՝ Կ.Գ. Սոկոլովի և Վ. Ա. Խասանովի լուսանկարները: Հերոսացած օդաչուների շիրիմները գտնվում են Քաջարանի Աջափնյակ թաղամասում:

վետերաններին, դպրոցականներին: Եվ այսպես երեք տարի՝ մինչ 1968 թվականի սեպտեմբերի 1-ի երկրաշարժը, որից հետո վերականգնվող քաղաքում լայն թափ ստացավ շինարարությունը: Արմատապես վերականգնվում էր Քաջարանը, չմոռանալով նշել նաև, որ աշխատանքն այստեղ էր բերում շատերին. ավելանում էր բնակչությունը: Ուստի անհրաժեշտություն ծագեց հուշակոթողը տեղափոխել քաղաքի այլ հատված, որտեղ շուտով՝ 1975 թվականի վերջին, կառուցապատման աշխատանքները սկսվեցին:

Շինարարների հետ աշխատանքի լծվեցին նաև ողջեցիները:

Խրախուսանքի են արժանի համագյուղացիներից շատերը, մասնավորապես՝ Անուշավան, Վահան, Արծրունի Մարգարյանները, Գուրգեն Սարգսյանը, նաև հուշարձանի շրջակա շենքում բնակվող համագյուղացի կանայք, ովքեր հոգատարությամբ աշխատողներին ապահովում էին ուտելիքով, սառը թանով կամ սուրճով:

«Չարմանալիորեն եղան նաև դժգոհողներ, – շարունակում է Արծրունի Մարգարյանը, – անմիջապես հարևանությամբ ապրող բնակչուհիներից մեկի բողոքին՝ իրենց բանջարանոցը քանդելու պատճառով, կոմբինատի տնօրեն Չամբետ Ոսկանյանը պատասխանեց. «Բանջարանոցի ծայրին գտնվող տանձենին տնկել է Բրեստում հերոսացած Գուրգեն Խաչատրյանը, երբ դեռ դուք ծնված չէիք, ինչպես այն դարձավ ձերը...»»:

Դիտողությունն այնքան դիպուկ էր, որ ոչ ոք այլևս դժգոհություն չհայտնեց:

Շինարարական աշխատանքները վերջնականապես ավարտվեցին 1978 թվականի աշնանը, դրամական միջոցների հանգանակությանը մասնակցեց 117 ընտանիք:

Տասնամյակներ շարունակ հուշարձանը եղել է Քաջարանում Չայրենական մեծ պատերազմի հաղթանակին նվիրված միջոցառումների հավաքատեղի, ականատեսը՝ հիշատակի և մեծարման:

Եվ մինչ օրս՝ ամեն տարի Մեծ Չաղթանակի օրը՝ մայիսի 9-ին, այստեղ են քաջարանցիները՝ մեծ և փոքր, իրենց երախտիքը հայտնում հաղթանակած պապերին, ովքեր կասեցրել են մարդկային արհավիրքները ամենաահեղը... Չուշահամալիրն այս տարի վերանորոգվել է ԶՊՄԿ միջոցներով, Քաջարանի համայնքապետարանի նախաձեռնությամբ:

Լիլիթ Խորալեյան

Հուշարձանի բացումը տեղի է ունեցել 1979 թվականի մայիսի 9-ին: Այդ օրերի «Քաջարան» բազմատիրաժ թերթի էջերում «Կոթող-հուշարձան անմահների պատվին» հոդվածում կարդում ենք. «...Մեծ Չայրենականի մասնակից ողջեցի Գուրգեն Սարգսյանը ներածական խոսքով բացեց հանդիսավոր միտինգը..., հուշարձան-կոթողի պարուրող սպիտակ ծածկոցը ցած իջեցրեց Մեծ հայրենականում զոհված Անուշավան Սողոմոնյանի մայրը՝ Եղսի Նարինյանը...»:

Հաղթանակին նվիրված միջոցառումները միշտ աչքի են ընկել մարդաշատությամբ, կազմակերպվածությամբ և տոնականությամբ:

Վաղ առավոտից թևածում էր տոնական երաժշտությունը, իսկ դեպի հուշարձան տանող ճանապարհին կանգնած էին ծաղկավաճառները՝ բազմագույն ծաղիկներով: Մարդկային հոսքը չէր դադարում. մանուկներ, դպրոցականներ, քաղաքացիներ, վետերաններ: Նրանց դեմքի ժպիտն ու հագուստին ամրացված շքանշանների և մեդալների շարքն ակամայից հարգանք էր առաջացնում:

Ցավոք, տարիներին համաքայլ վետերանների շարքերը նոսրացան, իսկ 2024 թվականին՝ այդ մեծ իրադար-

ձության հետ մեզ կապող միակ վկան ու ականատեսն այլևս չկա...

Արխիվային խոսու, խոնացած լուսանկարները վկայում են՝ 1985 թվականին այստեղ կազմակերպվել է 89-րդ Թամանյան և 409-րդ հրաձգային հայկական դիվիզիաների դրոշների հանդիսավոր դիմավորումը:

Ողջեցի Արծրունի Մարգարյանը (կոմբինատի նախկին կուսկազմակերպության քարտուղար, արհկոմի նախագահ) հուշերում գրում է. «Չայրենական Մեծ պատերազմ է մեկնել 85 ողջեցի, նրանցից 76-ը անմիջական մասնակցություն է ունեցել ռազմական գործողություններին՝ տարբեր ռազմաճակատներում:

Արծրունի Մարգարյանը հիշում է, որ 1964 թվականին գործեցի քարագործ վարպետի մոտ համեստ բազալտեկով հուշարձան են պատվիրում, որը կունենար շուրջ 6 մետր բարձրություն: Այն տեղադրվեց Աբովյան փողոցի՝ Նոր կառուցված զբոսայգում: Վարպետ Երվանդ Հովհաննիսյանն էլ իրականացրեց հուշարձանի պատվանդանի և հիմքի բազալտապատման աշխատանքները:

Յուրաքանչյուր տարվա մայիսի 9-ին որպես սրբատեղի՝ այն հավաքում էր համաքաղաքացիներին, պատերազմի

Հույներն առաջին անգամ ոտք դրեցին Կապան 1850 թվականին...

Կավարտի խարամպի
(Սբ Կատերինա)
Եկեղեցին

Գիտակցելով համայնքի միավորման գործում եկեղեցու դերի կարևորությունը, Կոնդուրով եղբայրները 1865 թվականին Կավարտ բնակավայրի մոտ, Մարգի բարձունքի վրա կառուցում են հունական Սբ Խարյամպի եկեղեցին, (տեղացիները կիրառել են Սբ Կատերինա անվանումը)

Զանգեզուրի տարածաշրջանում մետաղագործությունը հազարամյակների պատմություն ունի: Այս մասին հանդիպում ենք նաև հայ պատմիչների վկայություններում:

Յետաքերի է հունական համայնքի դերը՝ Կապանի հանքարդյունաբերության զարգացման գործում:

Առաջին հույները ոտք են դրել Կապանի Կավարտ գյուղական բնակավայր՝ 1850 թվականին:

1851-1853թթ. հույն գործարանատեր Խարյամպի Կոնդուրովը, պրապորշչիկ Փարսադանովի ընկերակցությամբ, նախապես իրականացված հետազոտություններից և ուսումնասիրություններից հետո, սկսեցին շահագործել Փիրդուդանի և Կավարտի պղնձի հանքերը՝ ունենալով նաև տեղացի աջակիցներ: 1853 թվականին հիմնեցին տարածաշրջանի առաջին պղնձաձուլարաններից մեկը, որին տրվեց Կավարտ անունը:

Կոնդուրովների տունը

«Ձուլարանն աշխատում էր մաքուր տնայնագործական եղանակով...

«Խարյամպին հրավիրում է 27 հույն ձուլողի, որոնք կատարելագործում են արտադրությունը, ավելացնում պղնձի հանույթն ու ձուլումը, տարեկան արտադրվում էր 678 փութ պղինձ», – գրում է Գրիշա Սմբատյանը՝ «Սյունիքը փորձության մեջ» գրքում:

Պղինձը մշակվում էր պարզունակ եղանակով, ձուլարանները գետնափոր տների էին նման:

Շուտով, հանքարդյունաբերության զարգացման հետ, ձևավորվում է

տեղի հունական համայնքը, և այժմ մասնագետների փաստելով, հստակ կարող ենք ասել, որ Նորագույն շրջանի Կապան /Ղափան/ քաղաքը ձևավորվել է Կավարտից:

...1860-1870-ականներին բացվեցին Նոր հանքեր և հայտնաբերվեցին Նոր երակներ: Կոնդուրովները սկսում են շահագործել նաև Բարաբաթումի հանքերը, 1863 թվականին ձուլարան են կառուցում Վաչագան գետի աջ ափին՝ Ողջի-Վաչագան գետերի միախառնման տեղում:

Կոնդուրովների կառույցներից նշանավոր էր այս ծուլարանի հարևանությամբ՝ հետագայում կառուցված հիդրոկայանը:

Ի դեպ, 1850-ականների վերջին, հույները մրցակցության մեջ էին Խոջամիրյանների հետ (Ղափանում հանքարդյունաբերությամբ զբաղվող գերդաստան):

Հույներն արագ են ընտելացել բնակավայրում, պահպանել իրենց ավանդույթներն ու նաև իրենց մշակույթն են տարածել, քաղաքակրթության տարրերի մի մասի արմատավորումը Կապանի տարածաշրջանում՝ նույնպես կապում են հույների հետ: Օրինակ՝ մսի խանութների ստեղծումը, հացի փռերի ստեղծումը, որպես այդպիսին, հունական մշակույթի հետքերից են:

Դեռևս 19-րդ դարում հույները, քաջ գիտակցելով հանքարդյունաբերության դերն ու նշանակությունը, նպաստել են համայնքի զարգացմանը, ծավալել համայնքանպաստ գործունեություն:

Տարածաշրջանում հույներն են ստեղծել առաջին ջերմաէլեկտրակայանը, ներդրել լուսավորության համակարգ, Կավարտում բացել հունական դպրոց: Կապանի երկրագիտական թանգարանում պահպանվել են այդ ժամանակաշրջանի մի քանի լուսանկար, այդ թվում՝ Կոնդուրով եղբայրների, Նրանք 8-ն էին, լուսանկարում 4-ն են:

«Կոնդուրովները հայտնի են իրենց բարենպաստ գործունեությամբ, Նրանք պապը՝ Խարյամպին, շինել է տվել կամուրջներ գետակների վրա և մի հոյակապ եկեղեցի հունաբնակ գյուղում» (մեջբերում՝ Գ. Սմբատյանի գրքից):

Գիտակցելով համայնքի միավորման գործում եկեղեցու դերի կարևորությունը, Կոնդուրով եղբայրները 1865 թվականին Կավարտ բնակավայրի մոտ, Մարգի բարձունքի վրա կառուցում են հունական Սբ Խարյամպի եկեղեցին, (տեղացիները կիրառել են Սբ Կատերինա անվանումը), որի կառուցման արձանագրությունը պահվում է Կապանի երկրագիտական թանգարանում:

Եկեղեցու շինարարության համար օգտագործվել են մուգ դարչնագույն տուֆ և բազալտ, պատուհանների և քիվերի համար՝ դեղնասպիտակավուն կրաքար:

Կառույցը հիմա կիսավեր է, վթարային, գտնվում է սողանքային գոտում, խոնարհված վիճակում, ամրացման և վերանորոգման կարիք ունի, հիմքում՝ Կավարտի շահագործված հանքերն են:

Եկեղեցին դիմակայել է երկու երկրա-

Կոնդուրով եղբայրները, Նրանք 8-ն էին, լուսանկարում 4-ը

շարժերի (1931թ. ապրիլի 27-ի և 1968-ի Ջանգեզուրի երկրաշարժ) ու ահռելի ուժգնության հազարավոր պայթեցումներից առաջացած ցնցումներին:

Ասում են՝ սողանքների հետևանքով ամբողջությամբ վերացել է նաև հունական գերեզմանատունը, միայն եկեղեցու մուտքի մոտ պահպանվել է ճարտարապետի շիրիմը:

Հետագայում՝ սողանքային տարածքում բնակվելու վտանգավորությունը հաշվի առնելով, ինչպես նաև արտադրական անհրաժեշտությունից ելնելով, իրականացվում է Կավարտ գյուղի տեղափոխումը:

Հույները Ղափանի տարածաշրջանում ապրել և գործունեություն են տարածել մինչև 1910-ականները, Նրանցից հետո հանքարդյունաբերության ոլորտում ներդրում են կատարել ֆրանսի-

ացիները:

Խորհրդային կարգերի հաստատումից հետո, հույները նամակով դիմել են Սովետական Հայաստանի կառավարությանը՝ հանքերի շահագործման թույլտվություն կրկին ստանալու նպատակով, ինչը, բնականաբար, մերժվել է:

...Քաջարան խոշորացված համայնքի Կաթնառատ գյուղական բնակավայրի գերեզմանատանը պահպանվել է Օրֆանով ազգանունի փորագրությամբ շիրմաքար, բնականաբար, ոլորտում գործունեության դադարեցումից հետո, հույներից ոմանք մնացել են Սյունիքում, ընտանիքներ կազմել, Օրֆանովները՝ այդ թվում: Նրանց հետնորդների մասին, կոնկրետ որևէ տեղեկատվություն չգտանք...

Մշակումը՝ Լիլիթ Իսրայելյանի

Հ.Գ. Հատուկ շնորհակալություն պատմաբաններ Սոս Դավթյանին, Գրիշա Սմբատյանին, Կապանի երկրագիտական թանգարանին՝ նյութերի տրամադրման համար:

Աշխարհի ամենամեծ բաց հանքերը. ԶՈՒԿԻԿԱՄԱՏԱ (ԶԻԼԻ)

Հիմնական փաստերը

Զուկիկամատայի հանքը աշխարհում ամենախոր բաց հանքավայրերից մեկն է՝ երկրորդը Յուտայի Բինգհեմ Զանյոնից հետո: Հանքավայրի առավելագույն խորությունը հասնում է 1.000 մետրի: Գործում է 1910 թվականից: 2019 թվականից շահագործվում է նաև ստորգետնյա եղանակով:

Պղնձի պաշարները

2022թ. տվյալներով՝ հանքի ապացուցված պաշարները կազմում են 751 միլիոն տոննա:

Հանքարդյունահանման և վերամշակման գործընթացը

2020թ. սեպտեմբերից գործարկվել է փոխակրիչ ժապավենը, որն այս պահին համարվում է աշխարհում ամենահզոր: Մեխանիզմը պղնձի հանքաքարը 13 կմ հեռավորության վրա անմիջապես տեղափոխում է խտանյութի ֆաբրիկա: Այս նորարարական փոխադրող համակարգը նվազեցնում է ծանր բեռնատարների անհրաժեշտությունը: Բացահանքի տարածքում գործում է ծախսակողմյան երթևեկության կանոնը, ինչպես Անգլիայում: Սա հանքաստիճանների ոլորանների և բեռնատարների կոնստրուկցիայի հետ է կապված՝ կանոնի համաձայն ներքև երթևեկության ժամանակ, վարորդի խցիկը պետք է գտնվի անդունդի կողմը:

10 ՏԱՐՎԱ ՃՏՊ-ների վիճակագրությունը

Ամրակապված լինելը փրկում է կյանքեր

Ավտոմեքենայի բոլոր ուղևորները պարտավոր են ամրակապվել, այդ թվում՝ հետևի նստատեղերին նստածները:

Վիճակագրությունը ցույց է տալիս, որ արագության գերազանցումից հետո անվտանգության գոտի չկապելը ավտովթարներից մահացության 2-րդ պատճառն է: Ամրակապված վարելը նվազեցնում է վթարի դեպքում մահվան կամ լուրջ վնասվածքների հավանականությունը 70 տոկոսով:

ՄԱՍՆԱՎՈՐԱՊԵՄ՝

Ֆրոնտալ բախման դեպքում – առջևի նստածների մահանալու հավանականությունը նվազում է 2.4 անգամ, հետևի ուղևորներինը՝ մոտ 1.7 անգամ,

Մեքենայի կողքից այլ մեքենայի հարվածի դեպքում - վարորդի և բոլոր ուղևորների մահանալու հավանականությունը նվազում է 1.8 անգամ,

Մեքենայի գլխիվայր շրջման դեպքում - վարորդի և բոլոր ուղևորների մահանալու հավանականությունը նվազում է 5 անգամ:

Եթե վարորդը կամ ուղևորը միշտ ամրակապվում է, ապա ճանապարհային նույնիսկ ամենածանր վթարի դեպքում նրանց փրկվելու հավանականությունը աճում է 70 տոկոսով:

✓ ԼՈՒՅՍ Է ՏԵՆՆՈՒՄ
2015 ԹՎԱԿԱՆԻՑ

🏠 Զասեն 33 Սյունիքի մարզ,
ք. Քաջարան,
Լեռնագործների 18

🌐 www.zcmc.am

✉ press@zcmc.am